

8-12/ บทบาทคณะสงฆ์กับการศึกษา The Role of Sangha in Education

พระครูอุทัยพัฒนโกศล (ฉลอง กุสโล)^๑

บทคัดย่อ

พระสงฆ์เป็นกลุ่มคนที่บทบาทสำคัญทางด้านการศึกษานับมาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะใน ส่วนของการพัฒนาการศึกษาด้านธรรม และต่อมามีส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาครอบคลุม ไปจนถึงการศึกษาในระดับโรงเรียนที่ขยายโอกาสให้กับชุมชนโดยรอบที่เรียกว่า บวร คือ บ้าน วัด และโรงเรียน จึงเห็นได้ว่า บ้านมีความเชื่อมโยงกับวัด และโรงเรียน โดยที่วัดเป็นจุดศูนย์กลางของ การศึกษา จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการมีอยู่ของชุมชนในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็น ชุมชนในเชิงเครือญาติ และชุมชนแห่งการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งพระสงฆ์สามารถถือได้ว่าเป็นผู้นำในการ เรียนรู้สำหรับชุมชนเป็นเวลานาน

คำสำคัญ: บทบาทคณะสงฆ์, การศึกษา.

Abstract

Monks have played an important role in education since the ancient time especially in the Dhamma study and later in school educational system called Home, Temple and School. This shows that home has a close relation to temple and school. Monks have been leaders in education of Thailand for a long time since Buddhism is significant to Thai people, communities and learning.

Keywords: Role of Sangha, Education.

^๑หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทนำ

พระสงฆ์เป็นกลุ่มคนที่บทบาทสำคัญทางด้านการศึกษานับมาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะในส่วนของการพัฒนาการศึกษาด้านธรรม และต่อมายังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาครอบคลุมไปจนถึงการศึกษาในระดับโรงเรียนที่ขยายโอกาสให้กับชุมชน โดยรอบที่เรียกว่า บวร คือ บ้าน วัด และโรงเรียน จึงเห็นได้ว่า บ้านมีความเชื่อมโยงกับวัด และโรงเรียน โดยที่วัดเป็นจุดศูนย์กลางของการศึกษา จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการมีอยู่ของชุมชนในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นชุมชนในเชิงเครือญาติ และชุมชนแห่งการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งพระสงฆ์สามารถถือได้ว่าเป็นผู้นำในการเรียนรู้สำหรับชุมชนเป็นเวลานาน

พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ที่พระสงฆ์ที่มีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ที่อยู่ในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่วัด ตำบล อำเภอ จังหวัด รวมถึงเขตการปกครองในระดับภาค คณะหน นอกจากนั้น ยังมีหน้าที่ในการเผยแผ่สาธารณูปการ และการจัดการในวัด และบริหารจัดการพระสงฆ์ได้ปกครอง เพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างสงบ ร่มเย็น และเป็นสุข อันประกอบด้วยสันติภาพ อันเป็นเป้าหมายในเชิงอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา

การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าสนใจและประเทศทั้งหลายได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ในประเทศของตนเองอย่างแพร่หลาย เนื่องจากว่าการศึกษาคือเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพประการหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามได้ทั้งทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ และทางด้านสติปัญญา สำหรับทางด้านกายภาพนั้น การศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักวิธีการพัฒนาสุขภาพ

ร่างกายของตนทั้งทางด้านสุขอนามัย ตลอดทั้งการพัฒนาให้รู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง ๕ ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณมิให้เกิดโทษ เป็นต้น ทางด้านสังคมนั้น การศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักวิธีการพัฒนาความประพฤติ ทำให้มนุษย์เป็นผู้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่ละเมิดกฎกติกาที่ติงามของสังคมไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

หน้าที่หลักของ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ได้แก่การศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน สำหรับพระสงฆ์ไทย มีหน้าที่และบทบาทที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยตรงและเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ(พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปยุตฺโต), ๒๕๓๒: ๗๐-๗๑.) ดังนี้

๑. ด้านการปกครอง ได้แก่ งานด้านการบริหารพระภิกษุสามเณร ซึ่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถจะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะต่างๆ ตำแหน่งสังฆราช เป็นตำแหน่งสูงสุด รองลงมาได้แก่เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลขานุการแต่ละเจ้าคณะ เป็นตำแหน่งสุดท้าย, มหาเถรสมาคม ถือว่าเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ทั้งสองนิกาย

๒. ด้านการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป ได้แก่ งานบริหารและเป็นอาจารย์สอนตามสถาบันการศึกษาของสงฆ์ที่มีอยู่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษา (ม.๑-ม.๖)

๓. ด้านการเผยแพร่ พระพุทธศาสนา ได้แก่ การสอน การอบรม การแสดงธรรม การปาฐกถาธรรม และการเขียนตำรา และการปฏิบัติธรรม โดยเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

๔. ด้านงานสาธารณูปการภายในวัด หมายถึง การเป็นผู้ดูแลการสร้างวัดวาอาราม และรักษาบูรณะซ่อมแซม

๕. ด้านงานสาธารณะสงเคราะห์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่สังคมด้านต่างๆ เช่น การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส การต่อต้านยาเสพติด การบริจาคเงินทุนแก่หน่วยงานต่างๆ และการส่งเสริมวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

๖. งานการศึกษาสงเคราะห์ได้แก่ ตั้งทุน-เพิ่มทุน-แจกทุนการศึกษา

บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันที่ปรากฏในสังคมไทย พระสงฆ์ไทยมีบทบาทที่ได้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทย ได้แก่ ๑) การจัดการศึกษาแก่ชาวบ้าน (ทั้งมหาวิทยาลัยและระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนเด็กเล็ก) ๒) การเป็นครูผู้สอนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ ๓) การช่วยเหลือสังคมด้านการบริจาคทุนทรัพย์แก่หน่วยงานต่างๆ ๔) การช่วยเหลือด้านการรักษาโรคพยาบาลแก่ผู้ยากจน ๕) การเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชน ๖) การเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาเสพติด ๗) การช่วยเหลือด้านการสร้างสถานที่ราชการ ๘) การเผยแพร่หลักธรรมผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ โดยการเป็นผู้แสดงธรรม ปาฐกถาธรรม และการประพฤติปฏิบัติธรรมฯ

หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย

พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม

เผยแพร่คำสอน และสืบทอดพระพุทธศาสนาโดยตรง มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย แต่กล่าวตามหน้าที่ทางศาสนาแล้ว มี ๖ อย่าง ได้แก่ ๑) ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว ๒) แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี ๓) อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ๔) ให้ได้ฟัง ได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ ไม่เคยฟัง ๕) ชี้แจงอธิบาย ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ๖) บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ความเจริญในชีวิต

ด้านการศึกษา ประชาชนได้สนใจศึกษาพุทธศาสนามากขึ้นตามลำดับ ได้มีการจัดตั้งสมาคม มูลนิธิทางพุทธศาสนาเพื่อศึกษามากมาย มีการจัดตั้งชมรมพุทธศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ พ.ศ. ๒๔๙๐ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๒ ได้ประกาศตั้งเป็นมหาวิทยาลัยฝ่ายพระพุทธศาสนาขึ้น เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๔๙๐ และเปิดการศึกษาเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๙๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนการศึกษาของพระสงฆ์ได้มีการยกระดับมาตรฐานการศึกษา เช่นยกระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง คือมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เปิดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และมีนโยบายจะเปิดระดับปริญญาเอกในอนาคต ได้มีการรับรองวิทยฐานะเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยสากลทั่วไป และได้ออกกฎหมาย พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง โดยรัฐสภาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีชื่อว่า "มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ "มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย" ปัจจุบันนี้ได้มีวิทยาเขตต่างจังหวัดอีกหลายแห่ง เช่น เชียงใหม่ พะเยา

แพร์ ลำพูน นครสวรรค์ ขอนแก่น อุบลราชธานี นครราชสีมา หนองคาย นครปฐม นครศรีธรรมราช เป็นต้น ส่วน การศึกษาด้านอื่น ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนปริยัติ ธรรมแผนกสามัญ ระดับประถมปลาย และ ม. ๑ ถึง ม.๖ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนา วัด อาทิตยขึ้นเป็นแห่งแรก ณ มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย เพื่อเปิดการสอนพุทธศาสนาแก่ เด็กและเยาวชน จนได้แพร่ขยายไปทั่วประเทศ

ด้านการเผยแผ่ ได้มีการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ทั้งในและ ต่างประเทศ ในประเทศไทยได้มีองค์กรเผยแผ่ ธรรมในแต่ละจังหวัด โดยได้จัดตั้งพุทธสมาคม ประจำจังหวัดขึ้น ส่วนพระสงฆ์ได้มีบทบาทใน การเผยแผ่มากขึ้น โดยใช้ชื่อของรัฐ เช่น ไททัศน์ วิฑู เป็นต้น กระทรวงศึกษาธิการได้ กำหนดเอาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาภาค บังคับแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตั้งแต่ ม. ๑ ถึง ม. ๖ พระสงฆ์จึงได้มีบทบาทในการเข้า ไปสอนในโรงเรียนต่าง ๆ มีการประยุกต์การ เผยแผ่ธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการบรรยาย ปาฐกถา และเขียนหนังสืออธิบายพุทธธรรม มากขึ้น ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เป็นต้นในต่างประเทศได้มีการสร้างวัดไทยใน ต่างประเทศหลายวัด เช่นวัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย เป็นวัดไทยแห่งแรกใน ต่างประเทศ ต่อจากนั้นได้มีการสร้างวัดไทยใน ประเทศตะวันตก คือวัดพุทธประทีป กรุง ลอนดอน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง เสด็จเปิด เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ นับเป็นวัดไทยวัดแรกในประเทศตะวันตก ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้มีการสร้างวัดแห่งแรก ในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่นครลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย ชื่อว่า วัดไทยลอสแอนเจลิส ปัจจุบันมีวัดไทยในสหรัฐอเมริกา ประมาณ ๑๕

วัด นอกจากนั้นได้มีองค์การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของคณะสงฆ์ ไทย ได้จัดให้มีการอบรมพระธรรมทูตสาย ต่างประเทศขึ้นประจำปี เพื่อส่งไปเผยแผ่ พุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยเฉพาะทาง ตะวันตก ปัจจุบันนี้ชาวตะวันตกได้หันมาสนใจ พุทธศาสนากันมาก ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้มีการ จัดตั้งสำนักงานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์ แห่งโลกขึ้น ณ ประเทศไทย (พ.ส.ล.) เพื่อเป็น ศูนย์กลางของชาวพุทธทั่วโลก

ด้านพิธีกรรม ได้มีการเปลี่ยนแปลง พระราชพิธีต่าง ๆ ที่เป็นพระราชพิธีของ พระมหากษัตริย์ ให้เป็นพิธีของรัฐบาล เรียกว่า "รัฐพิธี" โดยให้กรม กระทรวงต่าง ๆ เป็นผู้จัด จัดให้มีงานส่งเสริมพระพุทธศาสนาช่วงวันวิสาขบูชาของทุกปี พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พระบรม วงศานุวงศ์ เสด็จแทนพระองค์ในพิธีเวียนเทียน ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาเช่นวันวิสาขบูชา มาฆบูชา อาสาฬหบูชา ณ พุทธมณฑล ซึ่ง สร้างขึ้น เมื่อคราว ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ (พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตโต), , ๒๕๓๒ : ๗๖)

ด้านวรรณกรรม ได้มีวรรณกรรม ทางพุทธศาสนาเกิดขึ้นมากมาย มีปราชญ์ทาง พุทธศาสนาเกิดขึ้นหลายรูป จึงได้เกิด วรรณกรรมทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง มากมายหลายเล่ม เช่นพุทธประวัติจากพระ โอษฐ์ เป็นต้น การจัดการศึกษา กับ พระพุทธศาสนาการศึกษากับการศึกษาคณะ สงฆ์

การจัดการศึกษาเพื่อตัวบุคคล การจัดการศึกษาเพื่อตัวบุคคล คือภิกษุสามเณรทุก รูปที่บวชมาจะต้องศึกษาหลักเบื้องต้นคือพระ วินัย การศึกษาพระวินัยก็คือศึกษาเรื่องศีลของ ภิกษุสามเณร ระเบียบปฏิบัติทางศาสนา

รวมถึงธรรมเนียมต่างๆ เป็นการศึกษาเพื่อรักษาตัวเอง เพื่อปฏิบัติได้ถูกต้อง ทำได้ถูกต้องตลอดถึงศึกษาเพื่อเอาตัวให้รอด คือหลุดพ้นจากความทุกข์ เช่นศึกษาและปฏิบัติกรรมฐาน การจัดการศึกษาแบบนี้เป็นการจัดให้เฉพาะตัวบุคคล ได้ประโยชน์เฉพาะตัว ใครทำใครได้ และเอาตัวรอดได้ โดยจะเรียนตามอัธยาศัย เรียนจากตำรา หรือจากครูอาจารย์ก็ได้

การจัดการศึกษาเพื่อพระศาสนา
การจัดการศึกษาเพื่อพระศาสนา คือจัดหลักสูตรให้เป็น ประโยชน์ในเชิงธำรงรักษา เนื้อหาสาระหรือแก่นสารพระศาสนาเข้าไว้ได้แก่ การเรียนนันทกรรมและบาลี หลักสูตรที่ใช้เรียนก็มีเนื้อหาที่มีมาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้า โดยนำพระไตรปิฎกและหลักธรรมต่างๆ มาย่อแล้วเรียนกัน เรียนเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา เรียกกันว่า เรียน พระ พุ ท ธ พ จ्ञ์ ที่ พระพุทธศาสนาดำรงคงอยู่และสืบต่อมาได้ทุกวันนี้โดยไม่สูญหายหรือผิดเพี้ยนไป และมีการสืบทอดพัฒนาตลอดมาก็เพราะได้อาศัยการศึกษาเล่าเรียนแบบนี้

การจัดการศึกษาเพื่อสังคมการจัดการศึกษาเพื่อสังคม การศึกษาแบบนี้ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือสังคมคือลูกชาวบ้านโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา กล่าวคือสมัยแรกๆ รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาได้ทั่วถึง ทำให้ลูกชาวบ้านผู้ไฝ่รู้แต่ยากจนไม่มีโอกาสได้เรียน จึงอาศัยมาบวชเป็นสามเณรจึงได้เรียน การเรียนแบบนี้เรียกกันว่า "พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ" คือเรียนวิชาทางโลกควบคู่กันไปกับเรียนทางธรรมตามแบบที่ ๒ เมื่อเรียนจบแล้วก็สึกหาลาเพศไป และสามารถใช้ความรู้ไปประกอบอาชีพเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปได้ การจัดการศึกษาแบบนี้จึงเป็นการช่วยเหลือสังคมหรือผลิตคนที่มีคุณภาพให้สังคมได้ทางหนึ่งยังมีการจัดการศึกษาอีก

ประเภทหนึ่งที่น่าจะเข้าในระดับนี้ คือมหาวิทยาลัยสงฆ์ มี ๒ แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทั้งสองแห่งนี้สอนระดับปริญญา พื้นฐานของภิกษุสามเณรที่จะเข้าเรียนต้องผ่านการศึกษา ๓ ระดับข้างต้นมาก่อน การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็เพื่อผลิตพระบัณฑิตออกไปรับใช้พระศาสนา และช่วยเหลือสังคม คือเมื่อเรียนกันจบแล้วหากยังบวชอยู่ไปก็รับใช้ พระศาสนา หากสึกออกไปก็ไปรับใช้สังคมเป็นประโยชน์ต่อสังคม

สำหรับการจัดการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน เป็นการดึงเยาวชนเข้ามาเรียนในวัด มีพระเป็นผู้สอนหรือควบคุมดูแลใกล้ชิด โดยเปิดวัดให้เป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นโรงเรียนการกุศลของวัด เป็นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ระบบนี้คณะสงฆ์ทำมาก่อนจะมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแต่เมื่อพระราชบัญญัตินี้ออกมา ก็จะเอื้อประโยชน์แก่การจัดการศึกษาระบบนี้ ให้มีความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้รับผลมากขึ้น มีประโยชน์มากขึ้น ตามพระราชบัญญัติระบุว่า วัด สามารถจัดการศึกษาโดยนำเด็กเข้ามาเรียนในวัดได้ รัฐจะสนับสนุนเต็มที่ ซึ่งการจัดการสงเคราะห์ เรื่องการศึกษาแก่เยาวชนอย่างนี้วัดจำนวนมากก็จัดทำดำเนินการกันอยู่แล้วไม่น้อย กระจายอยู่ทั่ว ประเทศ นับร้อยนับพันแห่ง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะที่วัดราชโอรสารามทำมานานแล้ว แต่ทำในรูปของการส่งพระไปสอนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัด นำนักเรียนเข้ามาในวัดนั่งชาวหม้อขาว ถือกีฬาแปด ปฏิบัติกรรมฐาน ใช้เวลา ๒ คืน ๓ วัน จัดเป็นรุ่นตลอดทั้งปี เรียนกันไป และต้องทำอย่างนี้คนละ ๑ ครั้งต่อปี นอกจากนั้นยังกำหนดให้

นักเรียนเรียนธรรมศึกษาและสอบกัน ปรากฏว่าก่อนจบ ม.๖ มีนักเรียนสอบได้ชั้นธรรมศึกษาเอกจำนวนไม่น้อย การทำแบบนี้เป็นการนำเด็กเข้าวัดและนำไปให้หังยาเสพติดที่ห้วงกันอยู่ได้ด้วย

ที่ผ่านมาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นไปแบบตามมีตามเกิดงบประมาณไม่เพียงพอ ต้องช่วยเหลือตัวเองมาก ผลจึงออกมาไม่ได้มากเท่าที่ควร แต่คิดว่าเมื่อมีการจัดการศึกษาตามซึ่งกำหนดไว้ว่ารัฐต้องสนับสนุนงบประมาณ การจัดการศาสนศึกษาคงได้รับงบประมาณเต็มเม็ดเต็มหน่วย พระสงฆ์ที่ท่านจัดการศึกษาและรักการศึกษา ท่านก็หวังและรอคอยตรงจุดนี้กันอยู่ โดยโรงเรียนที่สอนศาสนา สอนเฉพาะทฤษฎีอยากให้เน้นสอนการปฏิบัติให้มากขึ้น เพราะบางครั้งเด็กก็ไม่เข้าใจคำสอนบางคำ และอยากให้สอนวิปัสสนาในภาคปฏิบัติไม่ใช่ด้านปริยัติอย่างเดียว แต่พระสงฆ์เองก็มีข้อจำกัดในการไปสอนในโรงเรียนโดยเฉพาะการสอนกรรมฐาน คือพระสงฆ์มีไม่พอที่จะเข้าไปสอนในโรงเรียนทุกแห่งได้ ภิภุสามเณรในแต่ละปีมีประมาณ ๓ แสนรูป แต่เป็นพระผู้ใหญ่ที่ทำงานคณะสงฆ์บ้าง เป็นพระชราภาพบ้าง กำลังศึกษาเล่าเรียนเองบ้าง เป็นสามเณรเล็กๆ บ้าง ที่มีศักยภาพและมีเวลาพอที่จะไปสอนตามโรงเรียนต่างๆ ได้ก็มีเป็นหมื่นรูปเท่านั้น แต่โรงเรียนในประเทศทุกระดับมีมากกว่านั้นอีก ดังนั้นจำต้องผลิตพระสงฆ์ที่เป็นครูสอนให้มากขึ้น พระที่เรียนจบการศึกษาก็เชื่อว่าจะเป็นครูสอนได้ทุกรูป เพราะยังมิได้เรียนรู้หลักการสอนโดยเฉพาะเลย แม้ให้ท่านไปสอนก็คงสอนไม่ได้ดีเท่ากับพระที่เรียนรู้หลักการเป็นครูมาแล้ว เหมือนผู้ที่เรียนเก่งจบปริญญามาก็เชื่อว่าจะสามารถเป็นครูที่ดีได้ทุกคนไป ข้อนี้ก็ต้องอาศัยรัฐเข้าไปช่วยเหลือโดยการจัดสรร

งบประมาณสำหรับสร้างพระ สงฆ์ที่มีคุณภาพให้มากขึ้น แม้ทางคณะสงฆ์จะทำอยู่ก็ยังไม่พออยู่ดีเนื่องจากต้องใช้ทุนรอนมาก เมื่อของพระไม่พอก็ต้องพึ่งรัฐบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อรัฐนั่นเอง โดยอาศัยพระเป็นผู้ช่วย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗ : ๔๓.)

การจัดการศึกษาด้านศาสนาควรพัฒนาบุคลากรก่อนเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะการพัฒนาครูผู้สอน การพัฒนาหลักสูตรถ้ามีเนื้อหาวิชาการมากเกินไป นักเรียนจะไม่อยากเรียน การจัดการศึกษาด้านศาสนาจะต้องมีบุคลากรที่มี คุณภาพ ผู้สอนก็ต้องมีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะ เพราะวิชาการด้านศาสนาเป็นวิชาเฉพาะทาง มิใช่สอนกันได้ทุก คน ที่กล่าวนี้มีใช้ดูแลคนครูที่สอนวิชาศาสนาอยู่ ที่บางท่านสอนไม่ได้ดีหรือสอนให้เด็กรู้เรื่องไม่ได้ ทำให้เด็กไม่อยากจะเรียน มิใช่อยู่ที่หลักสูตรมีเนื้อหามากเกินไป แต่เนื่องมาจากครูผู้สอนไม่มีพื้นฐานวิชาด้านศาสนาหรือวิชาศีลธรรมมากนัก ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความรู้พอๆ กัน คืออ่านจากตำราไปพร้อมๆ กันสิ่งที่รัฐควรดำเนินการ ๒ อย่าง

๑. ให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถาบันการศึกษาระดับสูง เพื่อผลิตบัณฑิตทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น มหาวิทยาลัยสงฆ์และสำนักเรียนต่างๆ ที่ผลิตพระในระดับนี้ยังไม่สามารถผลิตได้มากตามที่ต้องการ จำต้องอาศัยสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่รัฐจัด

๒. ขอให้รับครูที่เรียนจบวิชาพระพุทธศาสนาไปสอนในโรงเรียนทุกระดับ คือผู้ที่ จะ สอน วิชา ศีลธรรม หรือ วิชาพระพุทธศาสนา นั้นขอให้ เป็นครูที่เรียนจบตามข้อ ๑. เท่านั้น คล้ายกับให้เป็น อนุศาสนาจารย์ประจำโรงเรียนเหมือนกับ อนุศาสนาจารย์ของทหาร โดยกำหนด

คุณสมบัติพิเศษ ไม่เหมือนอาจารย์ทั่วไป จะเรียกว่า “ครูอนุศาสนาจารย์” หรือเรียกอย่างอื่นก็ได้ ครูอนุศาสนาจารย์นี้จะทำหน้าที่ทั้งเป็นครูผู้สอนวิชาศีลธรรม เป็นครูตัวอย่างด้านจริยธรรมให้แก่ครูและนักเรียนได้ ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ แนะนำทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจได้ ครูประเภทนี้อยากให้มีในทุกโรงเรียน แต่ก็ต้องคัดเลือกกันพอสมควร เหมือนกับทางทหารเขาคัดอนุศาสนาจารย์ประจำกองทัพ มิใช่จะเป็นได้ทุกคน แต่เมื่อเข้าประจำการแล้วก็จะได้รับการนับถือจาก ผู้หลักผู้ใหญ่ทั้งกองทัพ

แต่ปัจจุบันหลักสูตรวิชานี้มีเนื้อหาหนักเกินไปนักเรียนจะไม่อยาก เรียน ยังมีเนื้อหาที่ต้องให้ท่องจำมากๆ นักเรียนอาจเกลียดวิชาศาสนาไปเลย การกำหนดหลักสูตรวิชานี้มีความเห็นว่าไม่ต้องมากนัก และไม่ต้องเน้นศัพท์แสงหรือความหมายมากนัก แต่ควรเน้นวิธีปฏิบัติให้ถูกต้องเป็นหลัก เมื่อปฏิบัติได้ถูกต้อง แม้จะไม่ว่าสิ่งที่ปฏิบัติไปนั้น มีชื่อเรียกทางศาสนาว่าอย่างไร ก็เป็นอันใช้ได้ ทั้งนี้ คิดว่าต่อไปหลักสูตรวิชานี้คงจะไม่เน้นเนื้อหาหนักเกินไปเหมือนสมัยก่อนๆ แต่จะเน้นข้อเท็จจริงหรือแนวทางที่นักเรียนสามารถเห็นเป็นรูปธรรมและสามารถ ทำตามได้ในชีวิตประจำวัน หากเป็นเช่นนี้ได้วิชาศาสนาก็จะทำให้เด็กอยากเรียน เรียนด้วยความสุข ไม่ใช่เรียนเพราะถูกบังคับให้เรียนเพื่อสอบเอาคะแนนเท่านั้น ซึ่งก็ไม่เกิดประโยชน์อันใดมากนัก และอาจก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาศาสนาไปเลยก็ได้

แนวโน้มการจัดการศึกษาของพระสงฆ์

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในอนาคตควรประกอบด้วยการจัดการศึกษา ที่

คำนึงถึงหลักการ ๔ ประการ ได้แก่ ความคาดหวังของสังคมต่อบทบาทของสถาบันสงฆ์ ความต้องการการศึกษาของคณะสงฆ์ ความสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนร่วมอยู่ในระบบการจัดการศึกษาของชาติไม่แยกส่วนเฉพาะสงฆ์ โดยมีผู้แทนสงฆ์เข้าร่วมอยู่ในคณะกรรมการการศึกษาทุกระดับ อันจะช่วยเอื้อประโยชน์ต่อความเป็นเอกภาพเชิงนโยบายในการจัดการศึกษา และใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างได้ประโยชน์สูงสุด รวมทั้งบรรลุจุดหมายของการจัดการศึกษาเชิงความรู้คู่คุณธรรม

ในด้านหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ควรจำแนกหลักสูตรออกเป็น ๓ ประเภท ตามสภาพของผู้เรียน การสร้างหลักสูตรควรดำเนินการโดยคณะผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขาทั้งบรรพชิตและ คฤหัสถ์ โดยคำนึงหลักการจัดการศึกษาทั้ง ๔ ประการ ร่วมกับภิกษุภาวะและวินัยสงฆ์ ในด้านการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ หน่วยงานผู้ดูแลควรเตรียมการแก้กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา ตามโครงการศึกษาของชาติ พัฒนาบุคลากรวิชาชีพ สร้างความมั่นคงและสวัสดิการแก่บุคลากร

แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะออกนอกกรอบหรือที่เรียกว่า มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐนั้นจะมีผลดีผลเสียอย่างไร คำว่าออกนอกกรอบนั้นคืออะไรเป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ และผู้เขียนเองได้พยายามติดตามกระแสแนวคิดนี้จากบทความทางวิชาการ แนวคิดจากนักวิชาการมานาน และคราวใดได้เจอครูบาอาจารย์ในมหาวิทยาลัย หากสบโอกาสเหมาะก็จะพยายามสอบถามความคิดเห็นเสมอ รวมไปถึง

สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา ตลอดทั้ง สอบถามความห่วงใยของพ่อแม่ผู้ปกครอง แม้จะเป็นการสอบถามสนทนา พูดคุยแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะเพื่อนำมาสะสมความคิดเห็นและวิเคราะห์เนื้อหาของ ความคิดเห็นนั้นมาเป็นระยะๆ จึงต้องการเสนอความคิดเห็นต่อสาธารณะชนให้รับทราบ

เท่าที่ผ่านมาการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัย ในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่ มุ่งเน้นไปที่ความเลิศทางวิชาการ มุ่งความเป็นอิสระทางวิชาการ (Freedom Academic) บางแห่งก็เน้นวิชาการแบบไม่มองบริบทรอบข้างอันเป็นฐานวิถีชีวิต แห่งตน หรือที่เรียกว่า วัฒนธรรมของสังคมแห่งตน อันนี้รวมไปถึงมหาวิทยาลัยสงฆ์ด้วย เพราะมหาวิทยาลัยของพระสงฆ์ โดยวัตถุประสงค์พื้นฐานแล้วเน้นในวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มุ่งให้เป็นแหล่งค้นคว้า วิจัย ในทางวิชาการ ด้านพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถที่จะนำไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ทั้งในและต่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชน เป็นสถาบันหลักที่ต้องเตือนสติทางสังคม (Social Reminder) ในคราวที่สังคมเพเลียงพลั่วเดินผิดทาง หรือเพื่อป้องกันมิให้สังคมเดินไปในทิศทางผิดพลาด อันจะก่อให้เกิดปัญหาและนำความหายนะมาสู่สังคม และต่อสถาบันชาติ สถาบันศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕: ๖๙)

ด้วยฐานคิดแบบธุรกิจทางการศึกษา ปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ขยายวิทยาเขตไปทั่วประเทศ และเปิดรับให้ฆราวาสเข้าเรียนด้วย ซึ่งเป็นเรื่องไม่เสียหายอะไร แต่ถ้าหากล้มพระสงฆ์สามเณร อันเป็นวัตถุประสงค์

หลักของการสถาปนามหาวิทยาลัยสงฆ์ นั้น หละคือความไม่ถูกต้องกำลังจะเกิดขึ้น เพราะขัดต่อเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัยอุทกอำนาจทุนนิยมบริโภคนิยมครอบงำโดยสิ้นเชิง เก็บค่าหน่วยกิตกับพระเณรแพงขึ้น ก็เท่าเป็นการกีดกันการศึกษาพระสงฆ์สามเณรทางอ้อม

มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง หากไม่สำนึกตระหนักและปล่อยให้การศึกษามองสงฆ์ไว้อย่างที่เป็นอยู่จะมีแต่ ทรงกับทรุด ยิ่งรัฐบาลอุดหนุนจนเจือด้วยอามิสเงินทองและรับรองปริญญาบัตร ดูจะเป็นโทษยิ่งกว่าเป็นคุณ เพราะจะนำเข้าสู่ความเป็นโลกมากขึ้น จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของราชการ หรืออำนาจนิยม(โทสจริต) กับของวัฒนธรรมแบบบริโภคนิยม(โลภจริต)มากยิ่งขึ้น โดยการศึกษาที่เดินเข้าหาฝรั่งมากเกินไป ก็เป็นไปเพื่อเพิ่มอัตตานุภาพและเป็นการเรียนอย่างอวิชชา(โมหจริต) มากขึ้น ทุกที เพราะหากตกอยู่ในภาวะอย่างนี้แล้วโอกาสที่จะเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะของผู้เตือนสติทางสังคม(Social Reminder) ก็เป็นไปได้ยาก

กระแสของอุดมศึกษา

ปัจจุบันกระแสของการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตกอยู่ภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งจะตั้งใจรับหรือไม่ตั้งใจรับ มันก็จะมาเองโดยไม่ต้องเชิญ กระแสนั้นแบ่ง ๖ กระแสหลักได้แก่

๑. กระแสของเพื่อคนส่วนใหญ่ หรือที่เรียกว่า Massification หรือที่เรียกอีกอย่างว่า Universilization ที่ถือว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรจะต้องจัดเพื่อให้คนส่วนใหญ่ของสังคม หมายความว่าทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน หรือจัดให้กับคนส่วนใหญ่ของประเทศ

เป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่จะได้รับ เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้ ในลักษณะ อย่างนี้เราจะเห็นแนวโน้มการศึกษา ระดับอุดมศึกษาอย่างในสหรัฐ อเมริกา ใน ญี่ปุ่น ยุโรปนั้น ของเขาอาจเรียกได้ว่าก้าวสู่ Mass Education แล้ว นั่นคือคนของเขาที่จบ ชั้นมัธยมศึกษาได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ๘๐-๙๐ % ซึ่งในสังคมไทยเราจะเห็นมหาวิทยาลัยเปิดมากขึ้น มีหลากหลายรูปแบบมากขึ้น อย่างตามมหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยราชภัฏ เปิดโครงการพิเศษขึ้น รวมทั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ มี Campus มากขึ้นและเปิดโครงการพิเศษกันมากขึ้น

๒. กระแสของความเป็น Privatization หรือบางที่เรียกว่า Corporatization หรือ Corporate และที่เราได้ยินกันเสมอ ก็คือ Autonomous University นั่นเอง นั่นก็คือการที่จะพยายาม จะจัดการและดูแล และดำเนินการให้ การศึกษาระดับอุดมศึกษามีลักษณะที่ดี ดำเนินการในรูปแบบของเอกชน ในรูปแบบ ของ คณะกรรมการ ในรูปแบบ ที่ให้ มหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระ มีความคล่องตัว ในการจัดการบริหาร ไม่เป็นระบบราชการ แนวคิดอันนี้มีความหลากหลาย เราจะเห็นได้ ชัดเจนว่าแบบอย่างอันนี้นั้นที่จริงแล้วเป็น แบบอย่างที่มาจาก สหรัฐอเมริกา ระบบของ อเมริกานั้นถือว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นธุรกิจ มีการบริหารในรูปของ คณะกรรมการ จากกระแสแนวคิดนี้แบ่ง ออกเป็น ๓ วิธีย่อย คือ (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สังคมและวัฒนธรรม , ๒๕๕๕ : ๖๙.)

๒.๑. เป็นลักษณะเอกชนเต็ม ตัว มีการจัดการบริหารแบบมหาวิทยาลัย

เอกชน หาเงินแบบเอกชน นักศึกษาต้องจ่าย แพงขึ้น เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่จะต้อง หาเงินมาสำหรับใช้จ่ายเองโดยตรง รัฐจะเข้าไป เกี่ยวข้องน้อยมาก นี้เรียกว่าการบริหารจัดการ เป็นแบบเอกชนเต็มรูปแบบ

๒.๒ เป็นลักษณะการบริหาร ี่มีความเป็นอิสระโดยมีคณะกรรมการดูแล ที่ เรียกว่า Corporate ก็คือคณะกรรมการดูแล แต่ด้านการเงินหรืองบประมาณยังเป็นของรัฐ อยู่เป็นส่วนใหญ่ รัฐบาลเองยังให้เงินมาแต่ให้ เงินมาก่อนข้างอิสระและรัฐมีมาตรการมาดูแล โดยให้มีคณะกรรมการมาดูแลการเงินนั้น รูปแบบนี้หลายส่วนยังคงข้างเป็นราชการ

๒.๓ เป็น ลักษณะ Autonomous University มหาวิทยาลัย ค่อนข้างเป็นอิสระ นั่นคือให้มหาวิทยาลัยมี สิทธิที่จะตัดสินใจดำเนินการดูแลภายใต้ จุดมุ่งหมาย กระบวนการ วิธีการของ มหาวิทยาลัยเอง แต่รัฐยังให้เงินดูแลในส่วนที่ เป็นค่าใช้จ่ายหลักๆ และมหาวิทยาลัยเองก็มี สิทธิที่จะหาเงินเข้ามาสมทบได้ การบริหารจะ ไม่ใช่แบบปกติ หากเป็นการบริหารภายใต้ กรอบของมหาวิทยาลัย รัฐจะดูแลเงินในระดับ หนึ่งที่เป็นพื้นฐาน

๓. กระแสของความเป็น Marketization คือทำให้มหาวิทยาลัยเป็น ระบบการตลาด เป็น Competition มีการ แข่งขัน และเป็นระบบ Consumerlization คือการจัดการบริหารสนองประโยชน์ของลูกค้า เป็นสำคัญ ซึ่งขณะนั้นมหาวิทยาลัยทั่วโลกกำลัง เติบโตและปรับทิศทางให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดเป็นหลักสำคัญ นั่นคือใน สาขาวิชาที่เปิดสอนต้องเป็นสาขาวิชาที่ตลาด ต้องการ ในแต่ละหลักสูตรต้องจัดการเรียนการ สอนให้สอดคล้องกับตลาดต้องการ และ บัณฑิตที่จบออกไป ต้องพยายามปรับตัวให้เข้า

กับสิ่งที่ตลาดต้องการตลาดต่อตลาดก็มีการแข่งขันกันให้มหาวิทยาลัยเป็นสินค้าอย่างหนึ่ง

๔. กระแสของความมาตรฐาน Standardization คือเมื่อมีการแข่งขันเต็มที่แล้ว พอไปถึงระดับหนึ่งก็จะมีการประกาศลดราคา มีการลดแลกแจกแถม เพื่อแย่งลูกค้ากัน การลดราคาทางการศึกษา หมายถึงการลดคุณภาพลง มาเรียนกับฉันทจบนัน ตามที่พูดกันเสมอว่า “จ่ายครบต้องจบแน่” ที่กำลังเกิดขึ้นทั่วโลก เราจะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการโฆษณากันอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่แตกต่างอะไรกับห้างสรรพสินค้า ด้วยเหตุนี้ ก็จะเกิดกระแสที่เราเรียกว่า Standardization หรือกระแสของคุณภาพ Quality กระแส Excellent นั่นคือ ทั่วโลกให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพ เรื่องมาตรฐาน เรื่องความเป็นเลิศของการอุดมศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาจึงมีอยู่ทั่วโลก

๕. กระแสของ Globalization หรือ Internetionlization หรือไม่ก็เรียกว่า Virtualization ทั้งสาม คือ Globalization หรือ Internetionlization หรือ Virtualization และเรียกอีกว่า Networking ทั้งสามคำนี้เป็นระบบของโลกาภิวัตน์ เป็นระบบนานาชาติ ระบบเครือข่ายของ Globalization คือทำให้โลกทั้งโลกเป็นโลกใบเดียวกัน คือการศึกษาจะต้องสื่อสารถึงกันทั่วโลก เดิมเป็น Internationalization. ความแตกต่างอยู่ที่ว่า เป็น Inter. Internationalization. หมายความว่า Nation ต่อ Nation ยังมีอยู่ แล้วก็มา Inter มาเกี่ยวข้อง แต่ขณะนี้มันไม่มี Nation เพราะมันกลายเป็น Global มันสามารถสื่อสารถึงกันได้ แต่ก่อนเวลาติดต่อผ่านต้องติดต่อผ่านประเทศ แต่แต่ละประเทศเข้ามาก่อน ขณะนี้คนแต่ละประเทศไม่ต้องติดต่อผ่านแล้วสามารถโยงถึง

กันได้เลย Globalization เริ่มเมื่อไร แนวคิด Globalization จริง ๆ เริ่มเมื่อกำแพงเบอร์ลินถูกพังลง เพราะเดิมมันผ่านกำแพงไม่ได้ เหตุเพราะความเป็นชาติคอมมิวนิสต์อยู่ พอค่ายคอมมิวนิสต์พังลงมามีนั้นสื่อสารทั้งหมดความเป็น Globalization เกิดขึ้นมาอย่างชัดเจน ต่อไปมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จะจัดการในเรื่องของหลักสูตร การเรียนการสอน อาจารย์อาจเรียนและสอนร่วมกัน ทำงานร่วมกัน เพราะความเป็น Globalization ไม่มีขั้นตอนของความรู้ คณาจารย์และนักศึกษามีการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างหลากหลายและรวดเร็ว ตรงนี้เองที่ทำให้การศึกษาเปลี่ยนแปลง เพราะความรู้มันไปรวดเร็วเหลือเกิน

๖ . กระแสของ Technologilization หรือกระแสของ Technology และ กระแสของ Technologilization และจะเป็นกระแสที่มีความสำคัญมาก เพราะความเติบโตของ Technology นี้เองที่ทำให้กระแสของนานาชาติเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ความเป็น IT ,ICT, Information และ Communication Technology ทำให้ Massification มันกว้างขวางออกไป เรียนทางทีวี เรียนทางวิทยุ ทาง Electronic หรือที่เรียกว่า E – Learning ทำให้ระบบการจัดการสมัยใหม่เข้ามาได้ มันทำให้ระบบตลาดเป็นไปอย่างกว้างขวาง ทำให้นานาชาติเกิดขึ้น IT มีทั้งของมันเองที่มันกลายเป็น Virtual University กลายเป็นมหาวิทยาลัยเสมือน Virtual Library ห้องสมุดเสมือน Virtual Classroom ห้องเรียนเสมือนกระแสต่าง ๆ เหล่านี้กำลังเกิดขึ้นในการศึกษาระดับอุดมศึกษาภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์ (Globalization) และกระจายไปยังประเทศ

ต่าง ๆ มากขึ้นแต่ละประเทศก็จะมี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แต่ละประเทศ คงหลีกเลี่ยงระบบนี้ไปไม่ได้

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยในประเทศไทยกำลังเดินตามกระแสใดในจำนวน ๖ กระแสหลักของมหาวิทยาลัยทั่วโลกนั้น แต่เกรงว่าอาจความเป็น Massification หรือที่เรียกอีกอย่างว่าUniversilization อ้างเพื่อคนส่วนใหญ่ของสังคม โดยต้องการจะเป็น Privatization หรือเรียกว่าCorporatization หรือCorporate และนั่นก็คือ Autonomous University นั่นเอง แต่มีเป้าหมายจะเดินไปสู่ความเป็น Marketization คือทำให้มหาวิทยาลัยเป็นระบบการตลาด เป็น Competition มีการแข่งขันกันในเชิงการตลาด เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมหรือกระตุ้น โลกให้กระเพื่อมมากขึ้น นั่นหมายถึง การศึกษาที่ผลิตนักบริโภคนิยม และเป็นระบบ Consumerlization คือการจัดการบริหาร สนองประโยชน์ของลูกค้ากลุ่มทุนนิยมเป็น สำคัญ ซึ่งขณะนั้นมหาวิทยาลัยทั่วโลกกำลังเดิน และปรับทิศทางให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดแบบสังคมบริโภคนิยมอยู่แล้วเป็น ส่วนใหญ่อิสระภาพที่ไม่มีคุณภาพ

อุดมศึกษาไทยมาถึงอีกเรื่องหนึ่ง ที่อยากพูดถึง และมีความเป็นจำเป็นที่พูด คือ เรื่องของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐหรือที่ เรียกกันติดปากว่า”มหาวิทยาลัยนอก นอก ระบบ” โดยเจตนารมณ์ของการให้ มหาวิทยาลัยออกนอกกรอบหรือเป็น มหาวิทยาลัยในกำกับของ รัฐนั้น น่าจะ ต้องการให้การจัดการบริหารมหาวิทยาลัยมี ความคล่องตัว มีความเป็นอิสระทางวิชาการ ในการจัดการเรียนการสอน หากดูที่เจตนาของ ตัวหนังสือมันล้นดีทั้งนั้น “แต่เกรงจะเป็น อิสระไม่จริง พอออกนอกกรอบก็จะกลายเป็น

ราชการ ๒ ขึ้นมา คือได้เงินเดือนมากแต่ทำตัว เป็นราชการเหมือนเดิม ถ้าอย่างนี้ยิ่งจะแย่ไป ใหญ่” ไม่ว่าจะเป็นการโอนการศึกษาให้ ท้องถิ่น ให้มีองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น และแม้แต่ให้รัฐบาลมีความมั่นคง แต่สังคมไทย เป็นอย่างไรกับบทเรียนที่ผ่านมา โดยเฉพาะ อย่างยิ่งวัฒนธรรมทางความคิดของคนไทยเรา ระบบความคิดของผู้บริหารมหาวิทยาลัย ประเด็นที่สนใจต่อไป ก็คือ จะมีความเป็น อิสระในลักษณะอย่างไร มีความเป็นอิสระเชิง การตลาด เกรงจะให้มหาวิทยาลัยเป็นประจักษ์ ศูนย์การค้า มองเชิงกำไรขาดทุน ซึ่งความเป็น จริงในปัจจุบันนี้คนในมหาวิทยาลัยส่วนหนึ่งก็ มองก็คิดกันแล้ว อย่างมองความคุ้มทุนก็มอง เพียงคุ้มทุนทางเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้มองความคุ้ม ทุนทางสังคม ในที่สุดภาระจะไปตกอยู่กับเด็ก กับพ่อแม่ผู้ปกครองต้องจ่ายแพงมากขึ้น ลูก ยายสี ป่ามี อ้ายทิดจ้อยหมดสิทธิ์เรียนแน่นอน “ขณะนี้เห็นได้ชัดเจนว่าคนที่ยากจนกับคนมี ฐานะดี มีโอกาสทางการศึกษาที่แตกต่างกัน อย่างเรียนที่จุฬา ฯ ๘๐ -๙๐ % ยังเป็นลูก เศรษฐี ส่วนลูกชาวบ้านชาวไร่ โนนไร่ไปอยู่อีก กลุ่ม Massification บ้านเราแม้จะเปิดมากขึ้น แต่ยังมี ความแตกต่างในด้านของสถาบัน เหมือนเดิม มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังรับใช้คนมี ฐานะดี รับใช้คนมีเงินอยู่ รับใช้ภาคธุรกิจ เอกชน รับใช้สังคมบริโภคนิยม โดยสยบยอม ทั้งคนเรียนและคนสอนไม่เคยคิดจะออกจากโซ่ ตรวนพันธนาการเหล่านี้

ความจริงมหาวิทยาลัยในระบบที่ดี ที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐนั้นก็ เป็น มหาวิทยาลัยสาธารณะที่ต้องรับผิดชอบต่อ สังคมส่วนรวม เพื่อคนส่วนใหญ่ของสังคม ความจริงแล้วไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนา บุคลากรสนองความต้องการโดยตรงแก่ บริษัท ห้างร้าน เพราะความรู้และบุคลากรเหล่านั้น

ควรถูกผลิตจากมหาวิทยาลัยเอกชนมากกว่า โดยให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงทางเศรษฐกิจ และปล่อยให้บริษัทห้างร้านเหล่านั้นเอาเปรียบ สังคมในการปล่อยให้มีการเอารัดเอาเปรียบ ประมาทที่ควรจะมีไว้ในการพัฒนาประเทศมารับการพัฒนาบุคคลให้เข้าทำงานให้ บริษัทห้างร้านที่แสวงหากำไรจากต้นทุนต่ำ ส่วนมหาวิทยาลัยของรัฐควรมองความคุ้มค่าทางด้านสังคมมากกว่า และมองคุณภาพก็ต้องมองด้านคุณภาพทางวิชาการและคุณภาพด้านคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปด้วยมิเช่นนั้นสังคมจะไปไม่รอด พอจบไปอยู่องค์กรใด หน่วยงานใดมันจะโกงบ้านโกงเมือง องค์กรจะตกต่ำสังคมจะย่อยยับ เพราะเราไม่ได้ผลิตนักสัมมนาวิชาการ ตั้งหน้าตั้งผลิตนักมิชชันนารีเต็มบ้านเต็มเมือง และเต็มโลกในขณะนี้ ประเด็นนี้จะมี ความสำคัญมากขึ้นภายใต้ระบบสังคมโลกยุค โลกาภิวัตน์ (Globalization) และมีความสำคัญมากขึ้นในโลกอนาคต ประเด็นสำคัญต่อมาจะหาอย่างไรจะให้สถานศึกษา โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา มองความคุ้มค่าทางสังคมมากกว่าการคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ และให้เป็นไป”เพื่อประโยชน์ของชุมชนไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการปลูกจิตสำนึก หรือรักษาจิตสำนึกของชุมชนและเครือข่ายของชุมชน ต้องสัมพันธ์กันในการดำรง ชีวิต” เพราะขณะนี้จะมีการละเลยในสิ่งเหล่านี้กันมากหาก ออกนกระบบแล้วมีความคล่องตัว มีความเป็นอิสระมากขึ้น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระทางวิชาการ มีความอิสระทางความคิด ทำงานวิจัยเพื่องานวิชาการที่บริสุทธิ์ (Pure Academic) มุ่งรับใช้งานวิชาการเพื่อ วิชาการ ไม่ต้องมีวาทะจะเอาใจผู้นำประเทศ จนขาดความเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้น เมื่อมี ข้อมูลออกมาในลักษณะนี้ สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงควรต้องหา

แนวทางที่จะส่งเสริมให้คนบวชมากขึ้น และมีคุณภาพมากขึ้นด้วย ซึ่งแนวทางที่ตนเห็นว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ คือ การส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยจัดระบบการศึกษาของโรงเรียน พระปริยัติธรรมทั้งแผนกสามัญศึกษา และ แผนกธรรม-บาลี ให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งจะทำให้มีคนสนใจเข้ามาบวชเรียนมากขึ้น อย่างไรก็ตามคงต้องมีการสำรวจจำนวนพระภิกษุ สามเณรใหม่ เพื่อหาจำนวนที่ชัดเจน โดยจะแบ่งเป็นการสำรวจจำนวนพระภิกษุ สามเณร ทั้งในพรรษา และนอกพรรษา ส่วนการพัฒนาการศึกษาสงฆ์นั้น ปัญหาในขณะนี้ คือ คนไม่รู้ว่ามาเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แล้วจะไปทำอะไร ไม่มีอะไรสนใจ ดังนั้นจึงต้องทำให้ ผู้ปกครองเห็นว่าเมื่อเข้ามาบวชเรียนแล้ว นอกจากจะได้ความรู้แล้วยังได้ในเรื่องของ ศีลธรรมด้วย

การปรับตัวของพระสงฆ์กับการเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน

การศึกษาของอาเซียนการปรับตัวของพระสงฆ์กับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพราะฉะนั้น พระสงฆ์ไทยจะต้องเตรียมพร้อมในการพัฒนาตนเองในการเข้า ศึกษาอบรมในสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะ มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง เพื่อเข้าศึกษา วิชาการต่าง ๆ เช่นวิชาภาษาอังกฤษให้เข้มแข็ง เพื่อที่จะนำไปใช้ในการสื่อสารพูดคุยกันกับ พระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนาในประเทศกลุ่ม อาเซียน ทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคี และมีมิตรภาพที่ดีต่อกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน ภูมิภาคนี้

จากประเด็นดังกล่าวจะเห็นว่ากลุ่ม ประเทศอาเซียน นอกเหนือจากการเจรจาเรื่อง

การค้าขายในภูมิภาคนี้แล้ว ยังพัฒนาไปมากกว่าเรื่องการค้าขายหรือเศรษฐกิจ นั่นก็คือ การเปิดประตูไปสู่ความร่วมมือทางด้านการศึกษา ด้านการส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมมากประเด็นดังกล่าวจะเห็นว่ากลุ่มประเทศอาเซียน นอกเหนือจากการเจรจาเรื่องการค้าขายในภูมิภาคนี้แล้ว และทางด้านสังคม เพราะฉะนั้น พระสงฆ์ไทยจะต้องเตรียมพร้อมในการพัฒนาตนเองในการเข้าศึกษาอบรมในสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง เพื่อเข้าศึกษาวิชาการต่าง ๆ เช่น วิชาภาษาอังกฤษให้เข้มแข็งเพื่อที่จะนำไปใช้ในการสื่อสารพูดคุยกันกับพระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนาในประเทศกลุ่มอาเซียนทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคี และมีมิตรภาพที่ดีต่อกันในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในภูมิภาคนี้

ข้อควรทราบเบื้องต้น พระพุทธศาสนาเป็นวัฒนธรรมทางสังคมที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนไปสู่ทิศทางที่สมบูรณ์ที่สุด เป็นวัฒนธรรมสำหรับการดำเนินชีวิต (Way of life) อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ กล่าวว่า พระพุทธศาสนาเป็นต้นตำรับวัฒนธรรมที่เก่าแก่ที่สุด แต่ยั่งยืนสมัยและมีหลักอารยธรรม คือการนำไปพ้นความป่าเถื่อนที่ทำกันอยู่เดิม ไม่ว่าจะเป็นการกีดกันทางวรรณะ การบูชายัญ เป็นต้น วัฒนธรรมพระพุทธศาสนาทั้ง ปฎิบัติและปฏิรูปสังคมให้ดีขึ้นเช่น ปฎิวัตรบบวรรณะ (Caste System) ไม่ให้ยึดถือการเป็นคนดีไม่ดีอยู่ที่ชาติกำเนิด แต่ให้อยู่ที่การกระทำ ปฎิวัติเรื่องการบูชายัญด้วยการฆ่าสัตว์แล้วได้บุญ แต่ให้บูชายัญด้วยการรักษาศีล ปฏิบัติสมาธิและเจริญปัญญาแทน ปฎิวัติความเชื่อในพรหมลิขิตมาเป็นกรรมลิขิตแทน ปฏิรูปการไหว้ทิศที่ไร้ความหมายมาเป็นทิศที่มีความหมาย เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นแนวทาง

พระพุทธศาสนาที่ได้ทำไว้เป็นตัวอย่างในสมัยพุทธกาลและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน แต่ปัจจุบันเริ่มมีความอ่อนแอทางการเน้นย้ำวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เป็นรูปธรรม

ในที่นี้จึงขอเสนอกรอบการแสดงบทบาทพระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานสำคัญของสังคมและวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียนที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักและที่กำลังได้รับการเผยแผ่เข้าไปสู่ประเทศอื่น ๆ ตามกรอบของวัฒนธรรมทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ กรอบคตินิยม เนติธรรม วัตถุธรรมและสหธรรม โดยมุ่งหมายให้ประชาคมอาเซียนยึดตามกรอบนี้กำหนดบทบาทของพระพุทธศาสนาาร่วมกัน ดังนี้

๑. บทบาททางด้านคตินิยมในพระพุทธศาสนา “คตินิยม” คือ ความเชื่อที่มีต่อหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและต่อหลักความเชื่อ ๔ ประการ จะทำอย่างไรที่จะผลักดันให้เกิดความร่วมมือกันปฏิบัติกันตามคตินิยมนี้อย่างเป็นทางการ หลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา คือ หัวใจพระพุทธศาสนา ได้แก่ ละความชั่ว ทำความดีให้สมบูรณ์ และทำจิตใจให้ผ่องใส ส่วนการปฏิบัติตามหลักสัทธาทั้ง ๔ ประการ ได้แก่ หลักความเชื่อในกรรม หรือการกระทำ หลักความเชื่อในผลของกรรม หรือผลของการกระทำ หลักความเชื่อที่ว่าทุกคนมีกรรมเป็นของของตน และหลักความเชื่อที่มีต่อการตรัสรู้พระพุทธเจ้า การผลักดันกรอบแห่งคตินิยมข้อนี้ร่วมกันเชื่อว่าจะเป็นหลักพื้นฐานให้สังคมในประชาคมอาเซียนมีความเชื่อที่ถูกต้อง บุคคลจะเป็นเช่นไรก็ด้วยการกระทำของบุคคลผู้นั้นเอง หากทำงานก็ย่อมได้รับผลของงาน หากทำความชั่วก็ย่อมได้รับผลของความชั่วแน่นอนทั้งในระดับภายในและภายนอก ภายในได้แก่ความทุกข์ใจภายนอกได้แก่ความเสื่อมจากลาภ ยศ

สรรเสริญ สุข ตามหลักแห่งกรรมในจุฬามณี ภัทศุตรว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นผู้รับมรดกกรรม มีกรรม เป็นกำเนิด มีกรรมเป็นพวกพ้องเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมนั้นแหละจำแนกสัตว์ให้ทราบและ นอกจากนั้นในการดำเนินชีวิต ควรถือแนวคิดของพระโพธิสัตว์ ดังที่พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ. ๑๗๒๔-๑๗๖๓) เคยปฏิบัติมาแล้ว ทำให้บ้านเมืองสงบร่มเย็น เพราะพระโพธิสัตว์นั้นมีชีวิตเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ปิดเป่าทุกข์ภัยให้กับผู้อื่น คติธรรมเช่นนี้เข้าได้กับความเชื่อในจิตอาสา ถ้าสามารถสร้างจิตอาสา สร้างคติแห่งพระโพธิสัตว์ในการดำเนินชีวิตย่อมทำให้ภูมิภาคนี้โดดเด่นขึ้นมาในด้านความสุข สงบของสังคมแน่นอน

๒. บทบาททางด้านวัฒนธรรมใน พระพุทธศาสนาในด้านวัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม ปติมากรรม จิตรกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า วัฒนธรรมทางด้านนี้ของพระพุทธศาสนานั้นงดงาม แสดงให้เห็นถึงอารยธรรมชั้นสูงของสังคมในประเทศอาเซียน จำเป็นต้องกำหนดร่วมกันผลักดันให้พุทธศิลป์ทั้งหมดเหล่านี้ได้รับการศึกษา รักษาไว้ และเผยแพร่ออกไปเพื่อให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ ให้ชาวโลกได้เสพความงดงามทางด้านนี้ พุทธศิลป์ทั้งหมดสร้างขึ้นบนพื้นฐานพุทธปรัชญาเพื่อใช้ศิลปะให้เข้าถึงจริยธรรม เป็นการเติมเต็มความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น บทบาทของประชาคมอาเซียนต้องร่วมมือกันจัดกิจกรรมสื่อวัฒนธรรมให้โดดเด่น ให้เป็นประโยชน์ทุกมิติ ทั้งมิติศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วย

๓. บทบาททางด้านเนติธรรมใน พระพุทธศาสนาหลักเนติธรรม เป็นหลักที่แสดงถึงความเชื่อในกฎเกณฑ์กติกาในสังคม

กล่าวได้ว่า เนติธรรมที่เป็นกฎหมายบ้านเมืองนั้นสร้างวัฒนธรรมให้คนกลัวการลงโทษ แต่เนติธรรมที่เป็นความเชื่อทางสังคมนั้นจะทำให้เกิดความกลัวที่มาจากใจ ไม่กล้าทำผิด เป็น การมีหลักหิริและโอตปปะต่อการกระทำ ความผิด แม้ไม่มีคนเห็นก็ไม่กล้าทำเนื่องจากเกรงจะเป็นเภทภัยกับตนและครอบครัว การใช้ระบบเนติธรรมที่เรียกว่า การขัดเกลาทางสังคม นั้นมีความยั่งยืนและแน่นอนกว่าการบีบบังคับ เนติธรรมตามหลักแนวของพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีล ๕ คือ การไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตให้ได้รับความเดือดร้อน ไม่ถือเอาสิ่งของที่หาไม่ได้ให้ ไม่ผิดประเวณีโดยการครอบครองของรักของหวงของผู้อื่น ไม่พูดกลั่นกลอกหลอกลวง และไม่ดื่ม น้ำเมาและสิ่งเสพติดที่ทำให้เป็นที่มาของความประมาท และตั้งอยู่บนพื้นฐานของธรรม ๕ คือ ความมีเมตตากรุณา การรู้จักเสียสละ การยินดีในภรรยาของตน การมีสัจจะรักษาคำพูด และการมีสติสัมปชัญญะ ประชาคมอาเซียนที่นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องผลักดันให้ประชาชนในแต่ละประเทศของตนยึดถือเนติธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างสังคมคนดี คนดี สร้างสังคมสันติ ไม่ละเมิดทางร่างกาย วาจา และใจต่อผู้อื่น และสร้างสังคมเสมอภาค กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนย่อมได้รับผลกระทบที่ตนได้กระทำไว้ไม่ว่าดีหรือชั่วก็ตามดังคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ว่า “ถ้าท่านกลัวทุกข์ก็อย่าทำกรรมชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ถ้าท่านจักทำ หรือทำอยู่ซึ่งกรรมชั่ว ถึงแม้จะเหาะหนีไปก็จะไม่พ้นจากความทุกข์ไปได้เลย” เบื้องต้นให้ทำเป็นโครงการนำร่องปฏิบัติในพื้นที่หรือแต่ละโซน (zoning) เป็นลำดับโดยให้แต่ละประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดัน บทบาทด้านนี้ประสบความสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้กลายเป็นบรรทัด

ฐานทางวัฒนธรรมและสามารถเชื่อมโยงหลักศีลธรรมนี้ในการพัฒนาสังคมให้สงบสุขได้

๔. บทบาททางด้านธรรมในพระพุทธศาสนาธรรม เป็นวัฒนธรรมทางสังคมในด้านการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันตามหน้าที่ และสถานะทางสังคม เช่น หน้าที่ระหว่างมารดาบิดากับบุตรธิดา ครูอาจารย์กับศิษย์ สามีกับภรรยา มิตรกับมิตร นายกับบ่าว และสมณพราหมณ์กับฆราวาส เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องการอยู่ร่วมกัน การปฏิบัติร่วมกัน ความเอื้อเฟื้อ การเดิน การยืน และการรับประทานอาหาร ความเคารพ ความอ่อนน้อม การใช้ภาษา กริยามารยาทที่มีต่อกันและกันในสังคมบทบาทในด้านนี้ควรเริ่มที่ภาษาควรผลักดันให้มีการศึกษาภาษาบาลีในคัมภีร์ให้เป็นรูปธรรมร่วมกัน นอกจากนั้นยังรวมถึงการใช้ภาษาที่มีรากฐานเดียวกันอีกด้วย เพราะให้เกิดความเข้าใจในสายใยร่วมกันที่เชื่อมโยงทางด้านภาษานอกจากนั้นปัจจุบันกำลังจะมีการสร้างธนาคารพระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และเป็นองค์กรทางการเงินร่วมกันในการสนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทุกด้านให้เป็นรูปธรรมขึ้นมา สถาบันการเงินทางพระพุทธศาสนาขนาดใหญ่อย่างนี้จะเป็นการเชื่อมประสานการเงินระหว่างประชาคมอาเซียนเพื่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะก็ยิ่งทำให้บทบาททางด้านธรรมเด่นชัดเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

บทสรุป

พระพุทธเจ้าทรงวางพระธรรมวินัย และสั่งสอนพระสงฆ์สาวกบุตรเอาไว้มให้เป็นบุคคลที่มีปัญญาและมีอิสระจะได้เป็นที่พึ่งแก่คนทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นยาจกเข็ญใจ หรือเป็น

เศรษฐี หรือพระราชา พระสงฆ์สาวกบุตรมีหน้าที่ทำให้แผ่นดินเย็นลงด้วยธรรม แผ่นดินร้อนร้อนวุ่นวายเพราะความไม่ถูกต้อง การที่แผ่นดินจะเย็นลงด้วยธรรมหรือความถูกต้องนั้น หลักธรรมจะต้องหนักแน่นลึกซึ้ง ผู้แสดงจะต้องมีปัญญาและอิสรภาพ อีกทั้งมีอนุสาสนีปาฏิหาริย์ พระศาสดาผู้เป็นมหาบุรุษเอกของโลกประกอบด้วยสัพพัญญุตญาณ ได้ทรงวางหลักธรรมและการวางรูปแบบพระสงฆ์พุทธบุตรเอาไว้ให้สามารถทำให้แผ่นดินเย็นลงด้วยธรรม หากคณะสงฆ์ได้เอาใจใส่ดูแลนุวรรตให้เป็นไปตามที่พระศาสดาได้วางหลักและกรอบเอาไว้ ศักยภาพจักเกิดขึ้นอย่างมหาศาลในการดับความร้อนของแผ่นดินและของโลกด้วยธรรม หากเป็นไปในทางตรงข้าม กล่าวคือคณะสงฆ์สนใจแต่การพัฒนาวัตถุยิ่งกว่าการพัฒนาคน คณะสงฆ์สนใจในอิทธิปาฏิหาริย์ยิ่งกว่าอนุสาสนีปาฏิหาริย์ คณะสงฆ์สนใจในการประจบผู้มีอำนาจและผู้ให้ผลประโยชน์ยิ่งกว่าการดำรงตนให้มี อิสระ แล้วไซ้ คณะสงฆ์ยอมเศร้าหมองและไม่สามารถทำให้แผ่นดินเย็นลงด้วยธรรมได้เลยจุดสำคัญอยู่ที่การศึกษาของคณะสงฆ์ การศึกษาที่ถูกต้องของคณะสงฆ์เท่านั้นที่จะจรรโลงพระพุทธศาสนาไว้ได้ หากใช้การก่อสร้างทางวัตถุไม่ การศึกษาของสงฆ์ควรจะมีแนวทาง ๓ ประการ คือ

๑. ศึกษาพุทธธรรมให้ลึกซึ้ง ทั้งทางปริยัติและปฏิบัติ เพราะหากขาดการศึกษาที่ลึกซึ้งจนตนเองรู้ธรรมและบรรลุอิสรภาพในระดับหนึ่งย่อมยากที่จะแสดงธรรมให้จับผู้คน

๒. ศึกษาให้เข้าใจชีวิตและสังคมของคนปัจจุบัน สังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก มีปัญหาใหม่ ๆ ที่สลับซับซ้อนเกิดขึ้นมากมาย ถ้าพระสงฆ์ไม่เข้าใจชีวิตและสังคมของคนปัจจุบัน ย่อมไม่สามารถแสดงธรรมให้เป็นที่

สนใจหรือสะกิดใจมหาชนได้ คงฟัง ๆ กันไปพอ
เป็นพิธีกรรมมากกว่าจะสนใจให้เกิดปัญญา

๓. ศึกษาเรื่องการติดต่อสื่อสาร ทั้ง
ทางทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้การแสดงธรรมมี
ประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ทั้ง ๓ ข้อนี้เป็นไปเพื่อส่งเสริม
อิสรภาพและความสามารถในการแสดง
อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ทั้งสิ้นนอกจาก

ส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร
โดยทั่วไปแล้ว ควรจะมีการคัดเลือกพระภิกษุ
และสามเณรที่มีปัญญาเลิศ และส่งเสริมให้ท่าน
ได้เล่าเรียนตามแนวทางทั้ง ๓ ที่กล่าวข้างต้น
อย่างเต็มตามศักยภาพ เพื่อเตรียมไว้เป็นครู
การมีพระสงฆ์ทรงปัญญาสูง แม้เพียงรูปเดียวก็
เกิดอานิสงส์แผ่ไปได้อย่างกว้างขวาง

บรรณานุกรม

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, **สังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **การศึกษา: เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๓๖.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย**. กรุงเทพมหานคร:
โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
๒๕๓๒.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **คู่มือระบบประกันคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: ไทยรายวันการ
พิมพ์, ๒๕๔๗.